

nějakého systematického rámce je obtížné; někdy však mám pocit, že ani diplomantka sama přesně nevěděla, o čem že tyto pozice a koncepce vlastně jsou.

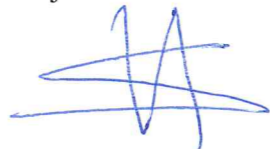
Přestože se tedy domnívám, že srozumitelné představení právního pluralismu bylo v zásadě nad diplomantčiny síly, myslím si také, že přeci jen vykonaná práce nějak změnila její pohled na problematiku, a proto by mohla „vylepšit dojem“ ze své práce při ústní obhajobě. Proto navrhuji, aby byla diplomová práce připuštěna k obhajobě a aby se při ní zaměřila na několik relativně konkrétních otázek:

- 1) na str. 29 se autorka pokusila vyrovnat s otázkou, zda i uvnitř zločineckých gangů existuje právo. Ptám se, zda když použijeme na pravidla uvnitř gangu Pospíšilova kritéria pro existenci právního systému, budeme moci hovořit o tom, zda gang má nějaké právo, anebo ne.
- 2) Lze asi souhlasit s Brianem Tamanahou, že právní pluralisté často nejsou schopni rozlišit mezi právem a jinými normativními systémy. Jaká kritéria proto podle autorky mají hrát roli v rozlišování mezi právem a morálkou? (Uvážíme-li, že jde o kritéria, na kterých vlastně stojí současný angloamerický právní pozitivismus cca od Harta.)
- 3) Na str. 43 a násl. autorka ukazuje, že i neoficiální či nestátní právní systémy se snaží vypracovat symboly či rituály, které jsou „odkrouhány“ od těch oficiálních právních systémů. Proč se tak podle autorky děje? A proč jsou symboly a rituály tak důležité pro fungování či alespoň pro prezentaci právních systémů?

Práci tedy s výše uvedenou výhradou doporučuji k obhajobě

V Plzni dne 20.5.2012

Michal Šejvl

Posudek vedoucího na diplomovou práci Ireny Slavíkové „Antropologie práva“

Ačkoli název práce navozuje představu, že se chce zabývat celou problematikou antropologie práva, ve skutečnosti se snaží „pouze“ postihnout a popsat jednu (byť dominantní) tezi, s níž přišli právní antropologové, a sice právní pluralismus. Proti tomuto zúžení problému nelze nic namítat, naopak se jeví jako rozumný pokus o to, jak na relativně malé ploše diplomové práce prozkoumat jeden dílčí problém. Hned na počátku je však třeba říci, že to se autorce práce příliš nepovedlo. Struktura práce vypadá na první pohled jako rozumná (diplomantka nejdříve vymezuje antropologii práva jako disciplínu, poté se věnuje tezi právního pluralismu, dále pojetí práva v právní antropologii a nakonec prezentuje kritiku právního pluralismu), ale stačí si práci přečíst, aby čtenář nabyl dojmu, že jde spíše o jakési „roztroušené“ poznámky k nějakému textu, který by teprve měl být napsán. Metaforicky řečeno, text kolem nás obíhá jako vír, není se příliš čeho chytit, chybí pevná půda pod nohama, myšlenky jsou rychle „nakousnuty“ a pak opuštěna, aby se objevily zase někde jinde a opět zmizely z čtenářova pohledu, vše se pohybuje po povrchu bez nějaké hloubky, a tak se nakonec čtenář buď v celém textu „utopí“ (nebo spíše do něj „zabředne“ jako do bahna, protože hloubka zde chybí), anebo jej (zmaten) odloží na jindy (či navždy)... Abych tyto metafory nějak demonstroval na příkladech: Na str. 11 se dočteme, jaké znaky považují Hoebel a Llewellyn za ty, které vymezují právo na rozdíl od jiných normativních systémů, a na str. 40 je tu máme znovu, bez nějakého hlubšího rozvinutí; na str. 32 a násl. se dočteme o Geertzově koncepci práva jakožto symbolického systému, který je ovlivňován jinými kontexty (a sám je ovlivňuje), což se demonstruje na příkladu používání slova „hagg“, aby se Geertz znovu vynořil na str. 51, kde se již nepíše o symbolickém systému, ale o „kulturním kódu významů interpretujících svět“, což se pro změnu ukazuje na různých výrazech slova „haqq“, takže se čtenář ptá, zda jde o překlep (hagg či haqq?) a napadá ho, jaký je vztah mezi právem jako systémem symbolů a „kulturním kódem významů“ (jde o jiné vyjádření téhož? Anebo jde o něco jiného, když se to jinak nazývá?); na str. 32 se dovíme názory Briana Tamanahy na tzv. silný právní pluralismus, na str. 35 je nastíněna jeho kritika právního pluralismu (kritika, že vychází z naprosto nejasných analytických pozic), aby na nás jeho názory opět „vyjukly“ na str. 49, kde je opět „naskicováno“ jeho pojetí „lived law“, ale tak, že čtenář jen obtížně pochopí, co se tím myslí. V takovém „víru“ (či „bahně“) se pak ztrácejí myšlenky či názory, které jsou jakž takž srozumitelně artikulovány, jako např. Griffithsovo rozlišování na silný a slabý pluralismus (str. 30), zajímavé úvahy o úloze rituálů a symbolů i v nestátním právu (na str. 43 a násl.), aniž jsou hlouběji rozpracovány, aniž se na ně navazuje, aniž se ustaví nějaká „pevná půda“ v tom smyslu, že „něco je tak a tak“, „dílčím závěrem je to a to“ apod. Možná je to dáno samotnou povahou představovaného jevu – právní pluralismus by pak byl „tekutý“, měnící se, unikající definici apod. – ale v tom případě mělo být autorčiným úkolem nějak tuto „tekutost“ napravit, pokusit se ji „zavřít“ do nějakého systému, vzbudit alespoň dojem, že text „odněkud někam plyne“ (nejlépe od úvodu k závěru); místo toho může úvod klidně sloužit jako závěr a opačně – utonutí (či nechutí) je však v posledku nevyhnutelná, což je velká škoda. Autorka neustále a zhusta cituje z prací právních antropologů převážně angloamerické provenience, takže se čtenář (který má text nota bene hodnotit) ptá, zda je opravdu všechny četla. A pokud k četbě došlo, pak se obávám, že byla povrchní, nepostihovala podstatu věci a místo toho se snažila „zachytit“ nějaký jednotlivý výrok, heslo či obraz, takže zde máme jistý „kaleidoskop výkřiků“ a hesel, které si ten, kdo je zná, dovede zasadit do chybějícího kontextu, zatímco o těch, které nezná, si nedokáže udělat přesnější představu. Naprosto chápu, že česky dostupná literatura o právním pluralismu v právní antropologii není nijak bohatá (napadá mne snad jen Sokolova kniha „Moc, peníze a právo“, která v případě práva částečně vychází z antropologických pozic), a tak popis různých pozic a koncepcí a jejich zasazení do